

ODRASTANJE

SEKSUALNO OBRAZOVANJE 3: Nasilje, rizična ponašanja i zarazne bolesti rezultat su neznanja i plodno su tlo seksizmu i mizoginiji

Piše: Branka Stipić | 31/12/2021

I ove su godine trgovine bile preplavljene ponudama božićnih poklona: za djevojčice barbike, mini kuhinje i kolica s bebama, za dječake autići, alati za male kućne majstore, roboti i modeli oružja. Za žene kozmetika, nakit ili neki elegantan komad suđa, za muškarce žestoko piće, set za brijanje ili neki šal. Da neka rodno osviještena osoba donese dječaku na poklon lutku ili pribor za čaj u većini bi je slučajeva roditelji, bake i djedovi pa i sam dječak gledali s negodovanjem jer "on je muško". Od

najranije dobi djevojčice se uči da će biti majke, kuharice i lijepe, a dječake da će biti jaki i kreativni.

U patrijarhalnom društvu uloge su jasno definirane po spolovima: žena je zadužena za održavanje kuće, odgoj djece, brigu o starijima i kuhanje, uz to je poželjno da je uvijek sređena, a muškarac je glava obitelji zadužena za manje kućne popravke i eventualno košnju travnjaka ili cijepanje drva. Poslovi koje obavlja on su bitniji nego oni koje obavlja ona, premda europski indeks rodne ravnopravnosti pokazuje da je besplatni rad žena nekoliko puta veći nego onaj muškaraca. Prema posljednjem Atlasu rodne ravnopravnosti zaposlene žene dnevno potroše 2,3 sata na kućanske poslove, a zaposleni muškarci 1,6 sati. Još dok žive s roditeljima, djevojčice i mlade djevojke znatno više sudjeluju u kućanskim poslovima nego njihovi muški vršnjaci.

Takvi odnosi i takav odgoj savršeno su plodno tlo za razvoj **seksizma i mizoginije** koja se manifestira u stalnom porastu rodno uvjetovanog nasilja koje se kreće od seksualnog uznemiravanja u stvarnom svijetu ili na internetu, a završi najtežim fizičkim nasiljem pa i ubojstvom. U prvih jedanaest mjeseci ove godine u Hrvatskoj je ubijeno 13 žena, od kojih su deset ubili njihovi partneri. U toj statistici nije i posljednji splitski slučaj – na smrt izbodena žena u svom stanu.

Femicid u porastu

Posljednjeg dana studenog javnost je šokirao slučaj ubojstva žene u splitskom Lidlu – bivši je partner na smrt nožem izbo svoju bivšu partnericu na njezinom radnom mjestu, pred očima kolegica i kolega i kupaca. Nakon tog slučaja, o kojem se narednih dana intenzivno govorilo i pisalo u javnosti, a potom je zanimanje, kao što to redovito biva, zamrlo, oglasile su se redom sve nevladine organizacije koje se već desetljećima bore za jaču zaštitu žrtava i strože kažnjavanje nasilnika. I sve su poručile isto: ovakvi se zločini **mogu spriječiti** jedino edukacijom o rodnoj ravnopravnosti od najranije dobi! U Hrvatskoj je femicid postao pojam kojim se sve češće moraju opisivati ovakvi monstruozi događaji.

Neva Tolle, koordinatorica Autonomne ženske kuće Zagreb, reagirajući na ubojstvo u Lidlu, rekla je kako nasilnici polaze od ideje da je žena njihovo vlasništvo pa imaju pravo raditi s njom što žele, a to je rezultat patrijarhalnog društva. S druge strane, upozorila je kako su kazne prema nasilnicima minimalne i gotovo uvijek im se u sudskom postupku traže olakotne okolnosti. No, iznimno je važna i prevencija pa bi djeca od najranije dobi morala učiti kako rješavati sukobe mirnim putem. I B.a.b.e. su poručile da je ključ u borbi protiv nasilja prevencija, a ključ prevencije je u obrazovanju djece i mladih.

Rada Borić, predsjednica Povjerenstva za ravnopravnost spolova zagrebačke Gradske skupštine, koju je svojedobno Forbes uvrstio na listu najznačajnijih svjetskih feministica, kaže kako je tragično da je nasilje jedina stvar koja ujedinjuje sve žene na svijetu.

“Ništa se neće promijeniti bez obrazovanja od vrtića koje se treba nastaviti od prvog razreda osnovne škole. Mali Finci već od prvog razreda kroz njima primjerenu slikovnicu uče kako nastaju djeca. Strah od građanskog odgoja, koji iskazuju njegovi protivnici, nije samo strah da će djeca učiti o rodnim ulogama nego i da će učiti kako razmišljati vlastitom glavom. Odlučni smo da u Zagrebu zaživi građanski odgoj u školama”, tvrdi Rada Borić.

Sanja Sarnavka, predsjednica Zakladne uprave Solidarne i dugogodišnja aktivistica za ljudska prava, u svojoj je dugogodišnjoj karijeri, ponajviše u udruzi B.a.b.e. upoznala brojne posljedice neznanja. "Jako puno žena ne prepoznaje nasilje dok se ono ne pretvori u fizičko. Odrastaju u društvu koje ih svodi na tijelo jer im se nameće kako je najvažnije da budu zgodne. Sjetimo se samo reklama, posebno u prethodnim desetljećima, kad su se i garažna vrata reklamirala pomoću zgodnog ženskog tijela. Kad osobu svodiš na tijelo, posljedica je njezino neuvažavanje i nepoštovanje kao osobe, a i sama žena gubi samopoštovanje i samopouzdanje. Susretala sam se s brojnim ženama koje su ulazile iz jedne nasilne veze u drugu jer su mislile da moraju biti s nekim muškarcem", kaže Sarnavka. Najslikovitiji primjer takvog poimanja svijeta jest rezultat istraživanja provedenog među srednjoškolcima koje je pokazalo da više od petnaest posto srednjoškolaca šamar ne smatra nasiljem i da je provokativno odjevena žena kriva za silovanje.

Podaci iz posljednjeg **Atlasa rodne ravnopravnosti Hrvatsku** svrstavaju u grupu zemalja sa sramotno visokom stopom obiteljskog nasilja od čak 55 posto u prethodnih pet godina, a to je nasilje tri puta češće nad ženama s invaliditetom nego nad zdravima i osobito je poraslo zbog lockdowna u pandemiji. U prvih osam mjeseci ove godine u Hrvatskoj su registrirane 1153 žrtve kaznenog djela nasilja u obitelji, od kojih je 86 posto žena.

Mitovi umjesto znanja o seksualnom i reproduktivnom zdravlju

Spolno i reproduktivno zdravlje, kao još jedno bitno područje seksualnog obrazovanja, u Hrvatskoj je također na marginama interesa, a rezultat je razočaravajući. Hrvatski tinejdžeri, za razliku od svojih vršnjaka iz zemalja u kojima već dugo postoji predmet seksualnog odgoja, rijetko koriste kondom u svojim prvim seksualnim odnosima. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo 30 posto mladih u dobi od 18 do 25 godina nije koristilo kondom prilikom prvog spolnog odnosa, a prilikom posljednjega ta se brojka penje na 45 posto. Samo 20 posto ih dosljedno koristi kondom. Rezultat ležernog stava prema zaštiti vlastitog zdravlja i od neplanirane trudnoće, koji se nastavlja i u odrasloj dobi, je gotovo 7,5 tisuća pobačaja u 2020. godini od kojih su više od trećine pobačaji na zahtjev, a najviše ih je u populaciji žena od 20 do 39 godina među kojima njih više od 70 posto ima jedno ili više djece. Savjetovalište za promicanje spolnog zdravlja zabilježilo je u ovoj godini čak trinaest slučajeva pacijenata pozitivnih na sifilis (u 2020. bilo ih je šest), što pobuđuje sumnju da se počinje širiti spolno prenosiva bolest za koju se mislilo kako je već odavno iskorijenjena.

Ginekologinja **dr. Jasenka Grujić** u svojoj se dugogodišnjoj liječničkoj praksi susretala s posljedicama neznanja o osnovnim činjenicama seksualnog i reproduktivnog zdravlja, koje je sažela u četiri mita koji su, kaže, mnogim ženama donijeli neželjenu trudnoću ili opasne bolesti.

Prvi mit je da menstruacijski ciklus traje uvijek 28 dana, a točno je da može trajati sedam dana više ili manje. **Drugi je mit** da žena može zanijeti samo jedan dan koliko živi jajna stanica, no spermiji u reproduktivnom traktu žene žive tri do pet dana pa mogu oploditi jajnu stanicu koja je u međuvremenu sazrela. **Treći je mit** da prestankom uzimanja kontracepcijske pilule zaštita od neplanirane trudnoće traje barem još jedan ciklus. I to je netočno, upozorava dr. Grujić, jer je trudnoća moguća već u prvom ciklusu po prestanku uzimanja pilule. I **četvrti mit**, kojega djevojčice

služaju od malena, da se upala jajnika može dobiti od sjedenja na hladnom ili nošenja tangi, samo je to – mit. “Upalne procese u maloj zdjelici u žena uzrokuju spolno prenosive bolesti, najčešće klamidija i gonoreja”, kaže dr. Grujić.

Nedostatak seksualne educiranosti ogleda se i u činjenici da se većina hrvatskih roditelja protivi cijepljenju svoje maloljetne djece protiv **HPV-a**, premda cjepivo sprječava infekciju virusom koja može dovesti do karcinoma vrata maternice, rodnice i stidnice kod žena, karcinoma penisa i anusa kod muškaraca te karcinom grla kod muškaraca i žena. To je jedino za sada dostupno cjepivo protiv neke vrste raka, za sve mlade do 25 godina je besplatno, štiti od infekcije od koje će oboljeti gotovo 80 posto seksualno aktivnih osoba barem jednom za svoga života, no unatoč tome roditelji se opiru. Za djevojčice vade argument da njihova kći nije promiskuitetna pa se neće niti moći zaraziti. Pri tome zanemaruju činjenicu da hrvatski tinejdžeri najčešće stupaju u seksualne odnose između 16. i 17. godine, a mnogi od njih i ranije, poneki već i u osnovnoj školi te da ne pitaju roditelje za dopuštenje. Predrasude su rezultirale poraznom brojkom od samo deset posto odaziva na cijepljenje, dok je, usporedbe radi, procijepljenost u Australiji 70 posto.

Nasilje nikad neće potpuno nestati, baš kao niti neodgovorna ponašanja i zarazne bolesti, no porazno je da se mnogi u Hrvatskoj uporno opiru stjecanju znanja koja bi generaciju koja dolazi podučila kako se bolje čuvati i više cijiniti. Seksualno je obrazovanje dokazano efikasno u postizanju tih ciljeva.

U sljedećem, četvrtom nastavku serijala SEKSUALNO OBRAZOVANJE donosimo priču o Estoniji, maloj zemlji za veliki uspjeh otkad je uvela seksualno obrazovanje

*Prethodni članak o benefitima koje zahvaljujući seksualnom obrazovanju u školama imaju Nizozemska, Švedska, Portugal, Francuska, Njemačka..., možete pročitati **OVDJE***
*Prvi članak serijala o desetljećima borbe za znanje o temeljnim činjenicama iz područja ljudske seksualnosti možete pročitati **OVDJE***

Serijal “SEKSUALNO OBRAZOVANJE: Desetljeća borbe za znanje o temeljnim činjenicama” ostvaren je uz financijsku potporu Agencije za elektroničke medije temeljem Javnog poziva za ugovaranje novinarskih radova u elektroničkim publikacijama